

γύφτος

γύφτος κ. **γιούφτος**, **ο**, θηλ. **γύφτισσα** κ. **γιούφτισσα** κ. **γιούφτσα**, **η**, ουσ. [<μσν. Γύφτος, από τον πλ. Γύφτοι <Αιγύπτιοι του αρχ. εθν. Αιγύπτιος]. **1.** (υποτιμητικά) ο τσιγγάνος: «πέρασ' ένας γύφτος και πουλούσε χαλιά». (Λαϊκό τραγούδι: *κάποια κοπέλα που 'χασε αυτόν που αγαπάει μες στα τσαντίρια σαν τρελή τις γύφτισσες ρωτάει*). **2.** ο σιδηρουργός. (Τραγούδι: *γύφτοι τα φκιάξαν τα καρφιά*). **3.** ο βρομιάρης, ο ρυπαρός: «ήρθε σαν γύφτος στο σπίτι κι έκανε αμέσως ένα μπάνιο». **4.** (στη ναυτική γλώσσα) ναύτης που δουλεύει στις μηχανές του πλοίου, ο θερμαστής: «ο γύφτος ανέβαινε κάθε τόσο απ' το μηχανοστάσιο στο κατάστρωμα για ν' αναπνεύσει τον καθαρό αέρα». **5.** βοηθός μηχανικού αυτοκινήτων: «ο γύφτος έβγαζε κάθε τόσο το στουπί απ' την κωλοτσέπη του και σκούπιζε τα χέρια του». Από το ότι λόγω της δουλειάς τους οι άνθρωποι αυτοί (4, 5) είναι συνεχώς μουντζουρωμένοι από κάπνα και λάδια και σου δίνουν την εντύπωση του πολύ μελαμψού ατόμου. **6.** ο πλανόδιος οργανοπαίχτης: «έστησαν ένα γλέντι στην αυλή του και φώναξαν και τους γύφτους με τα όργανά τους». Από την εικόνα των γύφτων, που με κλαρίνα, πίπιζες και τουμπερλέκια, τριγυρίζουν παίζοντας στα διάφορα στέκια της πιάτσας. **7.** ο μικροπρεπής, ο τσιγκούνης: «δύσκολα τον κάνει κανείς παρέα, γιατί φέρεται σαν γύφτος». **8.** ο πολύ μελαχρινός, ο πολύ μελαψός: «όλο το καλοκαίρι έκανε ηλιοθεραπεία κι έγινε σαν γύφτος». **9.** (στη γλώσσα της αργκό) ο άγριος, ο σκληρός μάγκας: «αν πέσεις στα χέρια αυτού του γύφτου, δε τη βγάζεις καθαρή». Από το ότι η μελαμψότητα της επιδερμίδας προσθέτει μια αγριάδα στην όψη του γύφτου. **10.** (στη γλώσσα της αργκό) ο παιδεραστής: «έπιασαν έναν γύφτο που βίασε ένα μικρό κοριτσάκι». (Ακολουθούν 13 φρ.)·

- *βρήκε μπόλικη μυτζήθρα ο γύφτος κι άλειψε και στον κώλο του*, λέγεται για άτομο που κατασπαταλά αλόγιστα κάτι που το είχε στερηθεί πολύ: «απ' τη μέρα που του 'πесе το λαχείο του φουκαρά, κάθε βράδυ τα σπάει στα μπουζούκια. -Βρήκε μπόλικη μυτζήθρα ο γύφτος κι άλειψε και στον κώλο του». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *εμ ή το βλέπεις*·

- *βρήκε ο γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασ' η καρδιά του*, βλ. φρ. *είδε ο γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασ' η καρδιά του*·

- *είδα κι είδα, αλλά γύφτο παπά δεν είδα*, λέγεται στην περίπτωση που βλέπουμε κάτι το οποίο είναι πολύ παράξενο, εντελώς απίστευτο: «ωραίο παλικάρι αυτός, παντρεύτηκε μια φτωχή και άσχημη, που μπορούσε να 'ταν και γιαγιά του. Τι να σου πω, ρε παιδάκι μου, όλ' αυτά τα χρόνια που γυρνούσα τον κόσμο είδα κι είδα, αλλά γύφτο παπά δεν είδα»·

- *είδε ο γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασ' η καρδιά του*, λέγεται για άτομο ιδίως κατώτερης υποστάθμης, που συνάντησε τον όμοιό του ή τους ομοίους του και καταχάρηκε, γιατί μόνο με αυτούς μπορεί να συναναστραφεί με άνεση·

- *κρυώνω σαν γύφτος*, κρυώνω πάρα πολύ: «το χειμώνα ντύνομαι πάρα πολύ βαριά, γιατί κρυώνω σαν γύφτος». Από το ότι οι γύφτοι και κατά τη διάρκεια του χειμώνα είναι ελαφρά ντυμένοι, γιατί λόγω φτώχειας δεν έχουν τα κατάλληλα ρούχα για να προστατευτούν από το κρύο·

- *μάθανε πως γαμιόμαστε, πλακώσανε κι οι γύφτοι*, λέγεται ειρωνικά, όταν σε μια ευχάριστη διαδικασία ή απλόχερη παροχή έρχονται να πάρουν μέρος και εντελώς άσχετα ή άγνωστα άτομα·

- *ο γύφτος, ώσπου να χαρεί, έσπασε το νταούλι*, λέγεται στην περίπτωση που κάποιος δεν προλαβαίνει να χαρεί, να απολαύσει κάποια επιτυχία του ή κάποια κέρδη του από μια επιτυχημένη εργασία του, γιατί ακολούθησε αμέσως κάποια σοβαρή ζημία: «βρε το φουκαρά, μόλις έκλεισε μια μεγάλη δουλειά κι είπε πως θα τα κοινομήσει, έπιασε φωτιά η αποθήκη του εργοστασίου του, κι έτσι, ο γύφτος, ώσπου να χαρεί, έσπασε το νταούλι»·

- *οι γύφτοι τα μαλώματα τα 'χουνε πανηγύρι*, οι άνθρωποι που είναι τιποτένιοι μπλέκουν πολύ εύκολα σε καβγάδες: «άνθρωποι του σκοινιού και του παλουκιού καθώς είναι, σκοτώνονται κάθε τόσο μεταξύ τους, γιατί οι γύφτοι τα μαλώματα τα 'χουνε πανηγύρι»·

- *ολ' οι γύφτοι μια γενιά*, όλοι οι κατώτεροι ή ανάξιοι λόγου άνθρωποι συμπεριφέρονται με τον ίδιο ανάρμοστο

τρόπο·

- σαν του γύφτου την καλύβα, βλ. λ. καλύβα·
- τρέμω σαν γύφτος, βλ. φρ. κρυώνω σαν γύφτος·
- υγεία έχουν κι οι γύφτοι, όμως κοιμούνται νηστικοί, βλ. λ. [υγεία](#)·
- ώρα που γαμούν οι γύφτοι, βλ. λ. [ώρα](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας